

WANDELING KAUWBOSSTRAAT TE ZONHOVEN

o.l.v. dhr. Eddy Dupae

29 JUNI 2018 om 14 uur

Meer dan een jaar geleden werd mij (Guy Rutten) gevraagd of de Koninklijke Heemkundekring Zonhoven vzw documenten, teksten, kaarten bezat over het “wijersgebied rond de Ballewijers” in Zonhoven.

Onze kring had een aantal teksten, geschreven door Zonhovenaren en een aantal andere documenten en kadasterkaarten bewaard in het archief.

Ook vroeg ik aan Guido Pirotte van Uitpunt Zonhoven of deze instelling ook over documenten beschikte i.v.m. dat gebied. Dat bleek zo te zijn.

Ik heb dan alle documenten overgemaakt aan de heer Eddy Dupae, bioloog-ecoloog bij de Vlaamse Landmaatschappij, met zetel te Hasselt, gelegen aan de Koningin Astridlaan.

De medewerkers van deze maatschappij bestuderen zo veel mogelijk alle grote en kleine open landschappen, die nog bestaan in Vlaanderen, wat betreft het reliëf, de waterlopen, de waterhuishouding, de bodemsamenstelling, de bloemen, planten, struiken en bomen, dieren en vogels.

Ook de vergelijking met de toestand voorheen in dat gebied, -zoveel als die nog kan achterhaald kan worden- wordt opgespoord en beschreven.

Zo kunnen de medewerkers de schaarse overblijfselen van de vroegere ecologische toestand beschrijven en aantonen. En eveneens zo komen die onderzoekers tot een totaalbeeld van de toestand van die ruimte nu en trekken besluiten met waarschuwingen en raadgevingen aan de overheden voor de toekomst, met als uiteindelijke bedoeling deze open landschappen zoveel mogelijk te bewaren en te koesteren.

Ook stellen ze menselijke ingrepen in deze open gebieden voor om de natuur daar te beschermen en te redden en eventueel delen van de gewezen ecologische toestand terug een kans te geven op herstel.

Een dergelijk onderzoek van een open landschap wordt “ecologie” genoemd.

De Kauwbosstraat kwam ter sprake in de studie van Eddy Dupae, “Landinrichting De Wijers. Historische ecologie”, als belangrijk overblijfsel van de vroegere Daalheide.

Over dat gebied werd door de auteur een uitgebreide, rijk gedocumenteerde, geargumenteerde en geïllustreerde studie gemaakt. Heel wat verrassende uitkomsten, besluiten en voorstellen werden er in beschreven en voorgesteld, Een universiteitsverhandeling waardig!

Diezelfde heer Eddy Dupae heeft ons, de leden van de KHZ vzw twee uur lang rondgeleid in het Kauwbosstraatgebied.

Opmerkelijk is dat de naam van deze zeer jonge straat, ontstaan bij de aanleg van het domein Bokrijk, pas in 1969 ingevoerd werd.

De naam KAUWBOSSTRAAT - enkele bedenkingen.

Op het eerste gezicht betekent “kauw” torenkraai en daarvan zou dan ook de naam van die straat komen.

Maar de naam zou misschien ook kunnen komen van het Zonhovense dialect voor koe, “kauw” uitgesproken. Het eerste lid moet men dan als “koe” lezen en dan is het “Koebosstraat.”¹

Een zevental heemkundigen waren komen luisteren en kijken niettegenstaande de grote hitte ca. 29 graden.

We wandelden eerst in de berm langs de Kauwbosstraat waar de begeleider ons verscheidene kleine bloemen en struiken toonde en benoemde.

Bloemen waarvan we de naam niet wisten, maar natuurlijk hadden wij ze wel al eens gezien.

Hij legde er de nadruk op dat vele bloemen hier al eeuwen eigen waren aan die grond en dat gebied.

---

¹ E. en L. Achten, “Het Zonhovens woordenboek”, Gemeentebestuur Zonhoven 1996, blz. 208 kauw = torenkraai en blz. 332 koe = “kou”.

De omgeving van deze straat maakte voorheen deel uit van een groter gebied nl. de Daalheide, waartoe de Ballewijers² ook behoorden.

Klokjesgentiaan

Borstelgras

Gevlekte orchis

Hierboven ziet u enkele planten uit die bermen die op een vochtig heischraal grasland (korter bij het rond punt) voorkomen. Dit is overigens het enige bermtype in Vlaanderen met Klokjesgentiaan... maar er groeien nog veel meer planten. Gelukkig!

“Veldrus” en “Knoopkruid”, planten die voor ons niet zo maar gekend zijn zouden wijzen op een matig vochtige tot vochtige ondergrond. Knoopkruid, een algemene plant op dijken, bermen en vroegere graslanden, trekt op de korenbloem maar het knoopkruid heeft paarsere bloemen.

Veldrus

Knoopkruid

---

² J. Molemans, J. Mertens, “Zonhoven, Historisch-naamkundige studie”, Gemeentebestuur Zonhoven, 1982. Blz. 446: kauw = kraai. Kauwbosstraat, naam ingevoerd op 07/03/1996. Blz. 292: “Balle” zou van de persoonsnaam “Ballen” kunnen komen.

Ook Knolrus, Kamgras en Orchis (zie boven) zijn oude planten, overgebleven van de vroegere Daalheidebegroëing.

Kamgras

Knolrus

De Kleine Maagdenpalm (vinca minor), die her en der verwilderd voorkomt, wijst dan weer op vroegere bewoning in deze streek.

Kleine Maagdenpalm (vinca minor)

Zo kwamen er in het vroegere Daalheidegebied ook vele houtkanten, beter gekend in Zonhoven als grachten of houtgrachten, voor.

Houtkanten waren een combinatie van watergrachten langs beide zijden van een verhoogde binnenkant en begroeid met struikgewas, bomen, bloemen en planten. Het hout werd ongeveer om de zeven jaar gekapt en gebruikt als timmer- of brandhout. De bomen erop waren hoofdzakelijk eiken en beuken.

De houtkanten dienden om de scheiding tussen de akkers te markeren, om de hevige winden te temperen en om het vee van de akkers te houden. Voor planten, bloemen en vogels waren en zijn de houtkanten een paradijs.

De kamperfoelie, ook geitenblad, is een windende struik en een algemeen voorkomende plant in bossen en heggen en kwam en komt in het Daalheidegebied ook voor.

De begeleider benadrukte het enorme belang van de schaapskudde, de “heerd”.

De kudde, van streek tot streek trekkend met herder en hond, verspreidde bloemen en plantzaden. Dat kwam door de hoeven waartussen de zaden zaten, regelmatig tussen de hoeven uitvallend en door de uitwerpselen van de kudde. Met die kudde schapen kon men volgens hem, “gericht” bemesten. Helaas zijn die kudden nu verdwenen!

“Heerd” vinden we terug in “Heerestraat”, pad waarover de herder en de kudde dagelijks naar de hei trok.

Aan de “Klapstraat” stond een hekken, een “valderen”, een “veken”, als afsluiting tussen heidegebied en dorp. Dat kon dus toeklappen. Vandaar de naam.

Op sommige verdorde boomstammen kwamen tonderzwammen³, een soort schimmel, voor.

Mede door het enthousiasme en de gedrevenheid van de begeleider en door zijn enorme kennis van het gebied werd het een boeiende, onvergetelijke wandeling.

De twee uren waren zo voorbij. We kregen een heel andere kijk op plant en natuur en de directe samenhang ervan in heel het Daalheidegebied.

Ook kunnen wij dhr. Depae volgen als hij voorstelt dit uniek gebied voor het nageslacht te bewaren. Volgens hem kan dat alleen maar door in de Kauwbosstraat alle autoverkeer te schrappen en (bv.) enkel fietsers en wandelaars toe te laten.

Hartelijk dank aan de heer Eddy Dupae.

De afweziggen hadden weer ongelijk!

---

³ Tonderzwam, zie Koninklijke Heemkundekring vzw, Jaarboek 2015, blz. 21-22,

Meer lezen in:

1. E. en L. Achten ,”Het Zonhovens woordenboek”, Gemeentebestuur Zonhoven 1996, blz. 208 kauw = torenkraai,

Blz 332 koe = kou.

2. J. Molemans, J. Mertens, ”Zonhoven, Historisch-naamkundige studie” Gemeentebestuur Zonhoven, 1982. Blz 446: kauw = kraai. Kauwbosstraat, naam ingevoerd op 07/03/1996. Blz 292: “Balle“zou van de persoonsnaam Ballen kunnen komen.

3. Jean Rapay, “Natuurgids voor de bloemen van West-Europa”, Meulenhoff Amsterdam, Zuid - Nederlandse Uitgeverij NV, Antwerpen, 1963 - 1964.

4. Tonderzwam, zie Jaarboek 2015, blz 21-22, Koninklijke Heemkundekring vzw.

Guy Rutten. Juli 2018.